

Dele, der kun findes i 1523-ritualet:

1) Døberen blæser barnet tre gange under øjnene og siger:

4) [Omnipotens, sempiterna Deus]

"Lad os bede: O almægtige, evige Gud, vor Herres Jesu Kristi Fader, se på denne N. din tjener, som du har kaldet til troens undervisning, driv al hjertets blindhed ud af ham, sønderriv alle djævelens lænker, hvormed han er bundet. Åbn for ham din godheds dør, for at han – betegnet med din godheds tegn – må være uden stanken af al ond lyst og ved den søde duft af dit bud glad må tjene dig i kristenheden og daglig vokse, og for at han må blive skikket til at komme til din dåbs nåde og modtage lægedom – ved Kristus, vor Herre. Amen.

5) Men lad os bede:

O, Gud, du udødelige trøst for alle dem, der anråber dig, forløseren af alle dem, der hénflyr til dig og alle deres fred, der beder dig, de troendes liv, de dødes opstandelse. Jeg råber til dig over denne N. din tjener, der beder om din dåbs gave og begærer din evige nåde ved den åndelige genfødelse"

7) Her tager han barnet og lægger det salt i munden og siger:

"Modtag, N., saltet af den visdom, der skal føre dig til det evige liv. Amen.

Fred være med dig".

1526-ritualet:

1a) Døberen siger:

2) "Far ud, du urene ånd, og giv plads for den Hellig-ånd!"

3) Derefter gør han ham et kors for panden og for brystet: "Modtag det hellige kors-tegn både på panden og for brystet.

4a) Lad os bede:

O, almægtige, evige Gud, vor Herres Jesu Kristi Fader,

5a) Jeg råber til dig over denne N. din tjener, der beder om din dåbs gave og begærer din evige nåde ved den åndelige genfødelse.

6) Tag ham til dig, Herre, og eftersom du har sagt: Bed, så skal I få, søg, så skal I finde, bank på, så skal der lukkes op for jer, så giv nu det gode til den, som beder, åbn døren for den, som banker, at han må erhverve dette himmelske bads evige velsignelse og modtage din gave, det forjættede rige, ved Kristus, vor Herre. Amen."

8)"Lad os bede:

Almægtige, evige Gud, du, som har gennem syndfloden efter din strenge ret fordømt den vantro verden og efter din store barmhjertighed reddet den troende Noah selvottende, du, som har druknet den forstokkede Faraos alle sine i det røde hav og ført dit folk Israel tørskoet igennem og med dette bad fremtidig betegnet den hellige dåb, du, som gennem dit kære barns, Jesu Kristi dåb har helliget og indstiftet Jordan og alle vande til en salig syndflod og en rigelig renselse fra synden – vi beder dig ved samme din grundløse barmhjertighed, at du i nåde vil

se på denne N. og saliggøre ham med en ret tro i Ånden, at denne frelsende syndflod må bortskylle alt det, han har fra Adam, og det, han selv har gjort, så han udskilt fra de vantro tal må blive bevaret tør og sikker i kristenhedens hellige ark, altid brændende i Ånden, glad i håbet, må tjene dit navn, så at han med alle troende må blive værdig til at få del i din forjættelse om evigt liv ved Jesus Kristus, vor Herre. Amen."

9) "Derfor, forbandede Djævel, kend din dom og giv den rette og levende Gud æren, giv hans Søn, Jesus Kristus og den Helligånd æren og vig fra denne N., hans tjener. Thi Gud og vor Herre, Jesus Kristus, har kaldet ham til sin hellige nåde og velsignelse og dåbens brønd ved sin gave. Og dette hellige kors-tegn (korstegnelse), som vi sætter på hans pande, skal du aldrig krænke, ved ham, der skal komme (at dømme levende og døde).

10) Så hør nu, du forbandede Djævel, besværges ved den evige Guds og vor Frelasers, Jesu Kristi, navn, og vig med skælven og sukken som den besejrede med samt dit had, så du intet får at skaffe med denne Guds tjener, der nu trakter efter det, der er fra Himmelen, og forsøger dig og din verden og skal leve i salig udødelighed. Så giv nu æren til den Helligånd, der kommer og farer ned fra Himmelens højeste bue for at omstøde dit bedrageri og velsigner hjertet med den guddommelige brønd, bereder et helligt tempel og bolig for Gud, for at denne Guds tjener befriet fra al skylden fra sine gamle synder altid må takke den evige Gud og til evig tid love hans navn. Amen.

11) Jeg besværges dig, du urene ånd, i Faderens (korstegnelse) og Sønnens (korstegnelse) og den Helligånds (korstegnelse) navn at fare ud og vige bort fra denne Jesu Kristi tjener N.! Thi han, der befaler dig, er den samme, som med fødderne gik på havet og rakte den synkende Peter hånden.

12) [Aeternam as justissimam pietatem tuam]
Lad os bede: Herre, hellige Fader, almægtige evige Gud, fra hvem al sandheds lys kommer, vi beder din evige og allermildeste godhed, at du udgyder din velsignelse på denne N., din tjener, og vil oplyse ham med din erkendelses lys, rens og hellig ham, giv ham den rette erkendelse, så han værdiges til at komme til din dåbs nåde, så han bliver fast i håbet, idet dette råd og hellig lære og bliver skikket til din dåbs nåde ved Kristus, vor Herre. Amen.

13) Herren være med eder.
Og med din ånd.
Evangelium fra St. Markus.
Ære være dig, Herre.
På denne tid bragte de små børn til Jesus...

11a) "Jeg besværges dig, du urene ånd, i Faderens (korstegnelse) og Sønnens (korstegnelse) og den Helligånds (korstegnelse) navn at fare ud og vige bort fra denne Jesu Kristi tjener N.!

13a) Lad os høre det hellige evangelium hos Markus:

- 16) Derefter tager han med fingeren spyt og berører dermed det højre øre og siger:
"Effata, det er: luk dig op".
Til næsen og det venstre øre:
"Du Djævel, fly, thi Guds dom står for døren".
- 17) Derefter fører man barnet ind i kirken, og præsten siger:
- 18) "Herren bevare din indgang og udgang fra nu og til evig tid".
- 19) Dernæst lader præsten barnet ved fadderne frasige sig Djævelen og siger:
"N., forsager du Djævelen?" "Ja!".
"Og alle hans gerninger?" "Ja!".
"Og alt hans væsen?"
"Ja!".
- 20) Derefter spørger han: "Tror du på Gud, den almægtige Fader, Himmelens og jordens skaber?"
"Ja!".
"Tror du på Jesus Kristus, hans enbårne Søn, som er født og har lidt?" "Ja!".
"Tror du på den Helligånd, en hellig kristelig kirke, de helliges samfund, syndernes forladelse, kødets opstandelse og efter døden et evigt liv?" "Ja!".
- 21) Derefter salver han barnet på brystet og mellem skulderbladene og siger: "Og jeg salver dig med frelsens olie i Jesus Kristus, vor Herre", og spørger:
- 22) "Vil du døbes?"
"Ja!".
- 23) Så tager han barnet og dypper det i dåben og siger:
"Jeg døber dig i Faderens og Sønnens og den Helligånds navn".
- 24) Så skal fadderne holde barnet i dåben, og præsten gør ham et kors med olie på issen og siger:
- 24a) Så skal fadderne holde barnet i dåben, og præsten siger, mens han ifører barnet dåbskjortelen:
- Og de førte små børn til Jesus, for at han skulle røre ved dem. Men disciplene truede ad dem, som førte dem frem. Da Jesus så det, blev han vred og sagde til dem: Lad de små børn komme til mig og forhindrer dem ikke, thi Guds rige hører sådanne til. Sandelig siger jeg eder: Hvo, som ikke modtager Guds rige som et lille barn, han kommer ikke derind. Og han tog dem i favn, lagde hænderne på dem og velsignede dem".
- 14) Derefter lægger præsten sine hænder på barnets hoved og beder knælende sammen med fadderne Fadervor:
- 15) "Fadervor, du, som er i Himlene. Helliget worde dit navn. Komme dit rige. Ske din vilje som i Himmelen, således også på jorden. Giv os idag vort daglige brød. Og forlad os vor skyld, som også vi forlader vore skyldnere. Led os ikke ind i fristelse. Men fri os fra det onde. Amen."

25) "Den almægtige Gud og vor Herre Jesu Kristi Fader, der for anden gang har født dig ved vand og den Helligånd og har tilgivet dig alle dine synder, han salve dig med frelsens olie til det evige liv. Amen".

25a) "Den almægtige Gud og vor Herres Jesu Kristi Fader, der for anden gang har født dig ved vand og den Helligånd og har tilgivet dig alle dine synder, han styrke dig med sin nåde til det evige liv. Amen".

27) Og mens fadderne endnu holder barnet i dåben, skal præsten sætte huen på ham og sige:
"Modtag den hvide, hellige uplettede klædning, som du uden pletter skal bringe frem for Kristi domstol, for at du kan få det evige liv.
Fred være med dig!".

28) Derefter løfter man det op af dåben, og præsten giver ham et lys i hånden: "Modtag denne brændende fakkel og bevar din dåb ukrænket, for at du, når Herren kommer til brylluppet, kan gå ham i møde med alle de hellige i den himmelske sal og få det evige liv. Amen".

26) "Fred være med dig!" "Amen".

6) Kommentar

1523-ritualet var det første ritual, som Luther oversatte til tysk, og det er som sagt hans egen bearbejdelse af det katolske dåbsritual, der var i brug i Wittenberg på hans tid.

Luthers ritual var helt udtalt et barnedåbsritual; derfor er den indledende dialog om, hvad dåbskandidaten begærer (s.37) udeladt. Det er til gengæld ejendommeligt, at spørgsmålene om allerede foretaget dåb og om barnets navn ikke anføres hos Luther (se de danske ritualer, nedenfor s.78); evt. har det været underforstået hos Luther.

Ritualet begynder med den indledende djævlebesværgelse eller exorcisme, hvor præsten blæser barnet tre gange under øjnene (1-2) samt korstegnelsen (3). Karakteristisk nok udelod *Karlstadt* i et næsten samtidigt ritualforslag exorcismen, men for Luther var Djævelen og den Ondes magt en så levende virkelighed, at han som en selvfølge fastholdt exorcismen nu og senere. Det samme var tilfældet med *forsagelsen* senere i ritualforløbet. Mens begge disse handlinger oprindeligt var begrundet i den situation, at det var voksne, der gik fra hedenskab til kristendom, bevaredes de senere uændret med henvisning til Djævelens herredømme over mennesket i kraft af arvesynden. Exorcismen og forsagelsen blev allerede på Luthers tid og ganske særligt i de følgende århundreder problematiserede, både fordi det drejede sig om spædbørn og børn af kristne forældre. Men for Luther selv var Djævelens ondskab og bestandige fristelser grund nok til at opretholde disse handlinger. Djævelens nærhed var ligeså virkelig for ham som Guds.